ВПЛИВ ВІЙНИ НА СТАТИСТИЧНУ ПІДТРИМКУ ГУМАНІТАРНИХ ПРОГРАМ

Усатенко Ольга Вікторівна,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри міжнародних відносин і аудиту;
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Гуманітарні програми в Україні відіграють ключову роль у забезпеченні базових потреб постраждалого населення, наданні медичної допомоги, житла, психологічної підтримки та сприянні соціально-економічному відновленню. Під час війни, в нашій країні реалізуються такі гуманітарні програми, як програми з підтримки внутрішньо переміщених осіб (ВПО), продовольчі програми, програми з надання медичної та психологічної допомоги, програми з реконструкції та відновлення інфраструктури, освітні та соціальні програми.

Війна призвела до масштабних переміщень населення як усередині країни, так і за її межі. Організації, такі як Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (UNHCR) [1] та Міжнародна організація з міграції (IOM) [2], надають житло, продукти харчування, одяг та фінансову допомогу переселенцям. Додатково, український уряд створює програми з адаптації та інтеграції ВПО в нові громади, що охоплюють як тимчасове проживання, так і довгострокові заходи з підтримки працевлаштування. Всесвітня продовольча програма United Nations World Food Programme (WFP) [3] забезпечує постраждалі регіони харчовими продуктами, розподіляючи їх через партнерські організації та мобільні пункти, також є програми, які пропонують грошову допомогу, яка дозволяє людям самостійно купувати необхідне. Наразі доступ до медичних послуг стає критично важливим, особливо для поранених і людей із хронічними захворюваннями. Міжнародні організації, такі як Червоний Хрест [4], Лікарі без кордонів (MSF), підтримують функціонування медичних закладів, постачають ліки, обладнання та проводять евакуацію постраждалих, надають психологічну допомогу [5].

Такі організації як Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) та Європейський Союз, надають фінансування та підтримку для відновлення зруйнованих шкіл, лікарень, доріг та житлових будинків, вони зосереджені на швидкому відновленні життєво необхідної інфраструктури у звільнених від окупації регіонах та на підтримці економічного відновлення [6]. Збройний конфлікт змусив школи поєднувати очне навчання з дистанційним, в деяких громадах повністю перейти на дистанційне навчання або створювати безпечні умови для навчання в укриттях. ЮНІСЕФ, наприклад, забезпечує українських дітей навчальними матеріалами, доступом до цифрових ресурсів та психологічною підтримкою [7]. ООН, ОБСЄ та інші організації допомагають документувати факти порушення прав людини й воєнні злочини для подальших розслідувань і судових процесів.

Війна суттєво впливає на статистичну підтримку гуманітарних програм, адже потреба у точних даних зростає, а можливості для їх збору суттєво обмежуються. Гуманітарні програми залежать від достовірної та об'єктивної статистики для оцінки потреб населення, ефективного розподілу ресурсів та моніторингу прогресу. Оцінка масштабів гуманітарної кризи в умовах війни в Україні є критично важливим, але водночас складним завданням. Війна спричиняє масові переміщення населення, руйнування інфраструктури, дефіцит життєво необхідних ресурсів, таких як продукти харчування, вода та медичні засоби. Усе це створює нагальну потребу в надійних, оперативних даних, які допомагають зрозуміти реальну ситуацію та своєчасно планувати гуманітарні програми. Оцінка масштабу переміщення населення є одним із першочергових завдань, саме тому, що внутрішньо переміщені особи часто залишають свої домівки у пошуках безпечнішого місця, що створює різке зростання попиту на притулок, харчування, воду, медичну допомогу та інші базові послуги в нових громадах. Тому важливо мати точні та актуальні дані про їх кількість, розподіл за регіонами та їхні першочергові потреби. Дані такого роду збираються Інформаційно-обчислювальним центром Міністерства соціальної політики у співпраці з міжнародними організаціями, такими як Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (UNHCR) або Міжнародна організація з міграції (IOM). Наразі в Україні офіційно зареєстровано 4 646 735 внутрішньо переміщених осіб. Серед них 59,9% – це жінки (2 782 325 осіб), 40,1% – чоловіки (1 864 410 осіб), крім того, серед внутрішніх переселенців близько 906 тисяч дітей [8].

Руйнування критичної інфраструктури – доріг, мостів, електромереж, шкіл, лікарень – також потребує регулярного моніторингу для планування відновлювальних заходів і забезпечення життєво важливих ресурсів у постраждалих регіонах. Такі оцінки є основою для виділення коштів і мобілізації ресурсів, зокрема для відновлення об'єктів, які забезпечують базові потреби населення. Так в Україні з початку війни зруйновано повністю 21779 об'єктів та будівель критичної інфраструктури, ще майже 140 тисяч – частково, майже 10000 пожеж виникло по всій країні внаслідок обстрілів [9]. Міжнародні організації та донори також орієнтуються на дані Державної служби з надзвичайних ситуацій для розподілу допомоги.

Оцінка гуманітарних потреб, особливо у сфері продовольства та медицини, стає ще більш актуальною в умовах конфлікту. Недостатність продовольства та дефіцит медичних засобів в регіонах, що опинилися під окупацією або у зоні бойових дій, може призводити до голоду, спалахів захворювань та погіршення загального стану здоров'я населення. Для швидкого реагування та забезпечення населення необхідним потрібно постійно оновлювати дані про потреби регіонів, що можуть включати не лише продовольство і ліки, а й засоби гігієни, теплий одяг та інші ресурси.

Проте збір даних ускладнюється через обмежений доступ до певних регіонів, зокрема до зони активних бойових дій або територій під тимчасовою окупацією. Це обмеження суттєво впливає на точність і регулярність отримання

інформації, що ускладнює прийняття обґрунтованих рішень. У таких випадках застосовують альтернативні методи збору даних, наприклад, супутникові знімки, аерофотозйомку, дистанційні опитування та збір даних через місцевих представників. Хоча ці методи допомагають частково компенсувати відсутність доступу, їхня точність та деталізація можуть бути нижчими, а також виникає ризик втрати цілісної картини.

Міжнародні партнери та донори покладаються на офіційні статистичні дані для прийняття рішень про виділення фінансування та допомоги. Відтак, статистика забезпечує прозорість гуманітарних програм і сприяє підвищенню довіри до них. Точні дані допомагають донорам визначити, які регіони та групи населення найбільше потребують підтримки, що сприяє ефективнішому розподілу ресурсів. Відповідно до закону Україні «Про офіційну статистику», органи державної статистики постійно підтримують і розвивають співробітництво із міжнародними організаціями та статистичними службами інших країн, зокрема щодо взаємообміну інформацією та удосконалення статистичної методології [10]. Оскільки війна обмежує здатність місцевих статистичних органів проводити повноцінний збір даних, міжнародні організації, такі як ООН, ЮНІСЕФ, Всесвітня продовольча програма, часто підтримують процес збору та аналізу статистичних даних. Ці організації забезпечують відповідність стандартам, що дозволяє порівнювати дані з міжнародними показниками та об’єктивно оцінювати потреби.

Таким чином, для планування гуманітарних програм потрібні постійні, достовірні дані щодо кількості переміщених осіб, рівня руйнувань інфраструктури, дефіциту продовольства та медицини. Незважаючи на складнощі з доступом до певних територій, урядові установи разом із міжнародними партнерами докладають зусиль, щоб забезпечити актуальні дані для оперативного реагування на гуманітарні потреби. Це допомагає надавати допомогу тим, хто її найбільше потребує, а також сприяє ефективному плануванню та координації гуманітарних програм.

Список використаних джерел

1. Агентство ООН у справах біженців. URL: https://www.unhcr.org/ua/ (дата звернення 30.10.24)

2. Міжнародна організація з міграції (МОМ). URL: https://ukraine.iom.int/uk (дата звернення 30.10.24)

3. Всесвітня продовольча програма. URL: https://ukr.reg.scope.wfp.org (дата звернення 30.10.24)

4. Червоний Хрест України. URL: https://redcross.org.ua/?utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=cid|18518264529|search&utm_content=gid|148884866064|aid|633112663081|placement|&utm_term=%D1%87%D0%B5%D1%80%D0%B2%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D1%85%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%82&gad_source=1&gclid=Cj0KCQjwsoe5BhDiARIsAOXVoUuHZXR2SevVOXlihOML-Y3-o_GsoEJ45Qd9SCjBZTaQFDGn3hqeTJMaAjI3EALw_wcB (дата звернення 30.10.24)

5. Міжнародна медична гуманітарна організація Лікарі без кордонів. URL: https://www.msf.org/uk/jobs-in-ukraine (дата звернення 30.10.24)

6. Наша діяльність в Україні. URL https://www.usaid.gov/uk/ukraine/basic-page/our-work (дата звернення 30.10.24)

7. UNICEF Україна. URL: https://www.unicef.org/ukraine/ (дата звернення 30.10.24)

8. Аналітика. URL: https://www.ioc.gov.ua/analytics?dashboardName=idps/ (дата звернення 30.10.24)

9. Армія inform. URL: https://armyinform.com.ua/2022/06/29/majzhe-22-tys-obyektiv-krytychnoyi-infrastruktury-zrujnovano-vnaslidok-vorozhyh-atak-dsns/(дата звернення 30.10.24)

10. Про офіційну статистику : Закон України від 16.08.2022 № 2524-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/2524-20 (дата звернення: 30.10.2024)